

HELPLINE

OBI- TELJ- SKO NASI- LJE

Kratki vodič o
postupanju
stručnjaka/inja

BaBe!

Projekt je financiran sredstvima iz
Rights, Equality and Citizenship
programa (2014.–2020.)
Europske unije.

SADRŽAJ

O PROJEKTU	4
UVOD	6
POSTUPANJE MJERODAVNIH TIJELA PRILIKOM PRIJAVE NASILJA	8
POSTUPANJE MJERODAVNIH TIJELA TIJEKOM SUDSKIH POSTUPAKA	16
POSTUPANJE MJERODAVNIH TIJELA NAKON OKONČANJA SUDSKIH POSTUPAKA	24
ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA	26
RODITELJSKA SKRB ZA DJECU – KRATKI VODIČ OKO NAJVAŽNIJIH PITANJA	28

O PROJEKTU

Projekt How Expertise Leads to Prevention, Learning, Identification, Networking and Ending Gender Based Violence (HELPLINE) financira se u okviru programa Europske unije Rights, Equality and Citizenship.

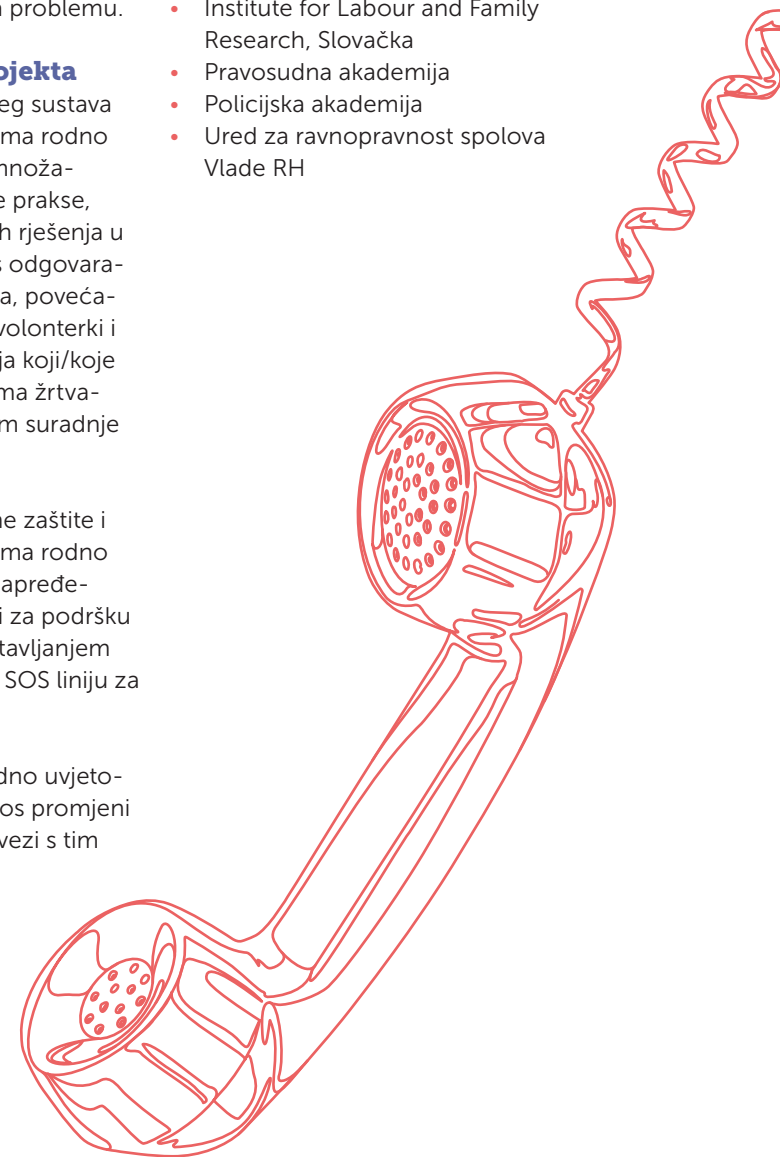
Glavni cilj projekta pružiti je zaštitu i podršku ženama žrtvama rodno uvjetovanog nasilja promicanjem višedisciplinskog pristupa problemu.

Specifični ciljevi projekta

- unapređenje postojećeg sustava podrške ženama žrtvama rodno uvjetovanog nasilja umnožavanjem primjera dobre prakse, osiguravanjem održivih rješenja u vidu politika u skladu s odgovarajućim direktivama EU-a, povećanjem broja volontera/volonterki i stručnjaka/stručnjakinja koji/koje su u kontaktu sa ženama žrtvama nasilja promicanjem suradnje među njima
- poboljšanje djelotvorne zaštite i podrške ženama žrtvama rodno uvjetovanog nasilja unapređenjem postojećih službi za podršku ženama žrtvama i postavljanjem temelja za nacionalnu SOS liniju za žene žrtve nasilja
- podizanje svijesti o rodno uvjetovanom nasilju i doprinos promjeni stavova i ponašanja u vezi s tim problemom.

Projektne partneri

- Udruga za podršku žrtvama i svjedocima
- Institute for Labour and Family Research, Slovačka
- Pravosudna akademija
- Policijska akademija
- Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH

U- VOD

Premda su postojeći zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj i prateći podzakonski propisi, protokoli i strategije uvelike usklađeni s odgovarajućim međunarodnim propisima, u praksi još uvijek postoje poteškoće pri njihovoj provedbi u svakom pojedinačnom slučaju, nesnalaženja mjerodavnih tijela u njihovoj provedbi, neujednačena pravila postupanja i različita tumačenja zbog čega nerijetko pojedina prava ostaju na razini deklarativne zaštite čime gube svrhu i smisao.

Svrha ovog priručnika jest upozoriti na potrebe žrtava obiteljskog nasilja koje smo na temelju praktičnog iskustva prepoznali kao najčešće te pružiti konkretne i učinkovite savjete stručnjacima koji su nerijetko primarni kontakt žrtava sa sustavom kako bi mogli primjerenom odgovoriti na njihove potrebe u okviru postojeće zakonodavne regulative, osigurati im korisne, praktične i potpune informacije u kriznim životnim situacijama te im tako što više olakšati i pojednostavniti pravni put zaštite i ostvarivanja vlastitih prava.

Upute, savjeti i zapažanja o postojećim negativnim praksama koje su prepreke učinkovitom pravnom progonu i sankcioniranju obiteljskog nasilja navedene su u okviru triju glavnih faza kroz koje prolaze žrtve u vidu preporuka mjerodavnim tijelima koja su u svakoj fazi u neposrednom kontaktu sa žrtvama.

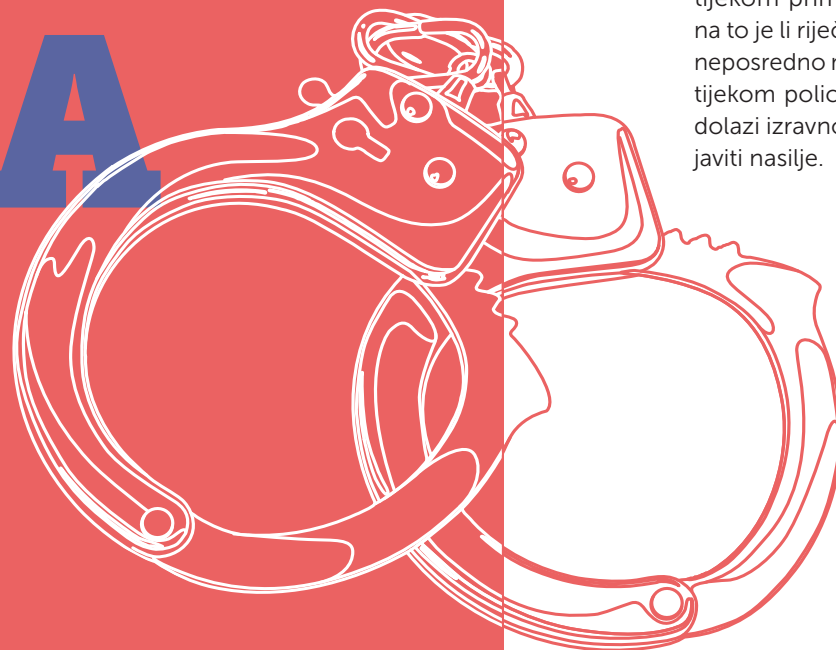
Kao nakladnik ovog priručnika i udruga koja je višegodišnjim aktivnim djelovanjem stekla status etablirane organizacije za zaštitu ljudskih prava s posebnim naglaskom na promicanju rodne ravnopravnosti i suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja htjeli bismo iskoristiti ovu priliku kako bismo pozvali i ohrabрили sve

žrtve da prijave nasilje te se s punim povjerenjem obrate udruzi B.a.B.e. jer im možemo osigurati profesionalnu, pravodobnu i učinkovitu pravnu pomoć i psihološku podršku te egzistencijalnu zaštitu, a odnedavno i pravo na uslugu pratnje osobe od povjerenja tijekom sudskih postupaka.

Ako želite doprinijeti strateškom djelovanju udruge B.a.B.e., što bi nam bila osobita čast, pozivamo vas da s nama podijelite svoja iskustva te nam iskazete povjerenje i omogućite nam da snimimo vaše javno ili anonimno svjedočanstvo i objavimo ga na platformi za zaštitu žrtava nasilja.

POSTUPANJE NADLEŽNIH TIJELA PRILIKOM

PRIJAVE NA NASILJA

POLICIJA

U početnoj fazi, koja podrazumijeva da žrtva prijavi nasilje, ključna uloga pripada policijskim službenicima kojima se žrtve u velikom broju slučajeva prvo obraćaju podnošenjem prijave neposredno nakon doživljenog nasilja odnosno za vrijeme njegova trajanja nakon čega slijedi intervencija policijskih službenika na mjestu događaja ili prijavljivanjem nasilja izravnim dolaskom u policijsku postaju što se nerijetko događa u slučajevima kada žrtve naknadno odluče prijaviti nasilje.

Sukladno navedenom, budući da su policijski službenici nerijetko prva kontaktna točka žrtve s osobama iz sustava, nužno je da policijski službenici postupaju s osobitim senzibilitetom tijekom primanja prijave, bez obzira na to je li riječ o prijavi koja se podnosi neposredno na mjestu počinjenja djela tijekom policijske intervencije ili žrtva dolazi izravno u policijsku postaju prijaviti nasilje.

U tom je kontekstu bitno da policijski službenici u slučajevima neposrednog uzimanja prijave tijekom intervencije na mjestu događaja stvore sigurno okruženje za žrtvu tako da odvoje počinitelja i žrtvu, tj. udalje počinitelja s mjesta događaja i time pošalju žrtvi jasnu poruku da će biti zaštićena. Osim toga, važno je da s njom razgovaraju odvojeno od počinitelja, iscrpno zapišu njezine navode, omoguće joj uvid u zapisnik/bilješku, jasno i razumljivo upute žrtvu u njezina prava i objasne joj daljnji tijek postupanja. Pritom je u svakom slučaju neprihvatljivo, neovisno o osobnoj procjeni policijskih službenika da u konkretnom slučaju možda nije riječ o „ozbiljnu” događaju, bilo kako utjecati na žrtvu kako bi odustala od prijave. U tom smislu svakako treba izbjegavati negativne obrasce ponašanja policijskih službenika u vidu izražavanja osobnih stavova kojima se doprinosi sekundarnoj viktimizaciji žrtve.

Stoga je nužno da policijski službenici tijekom postupanja u svakom pojedinačnom slučaju uzmu u obzir širi kontekst događaja te imaju u vidu i eventualnu povijest obiteljskog nasilja, odnosno cjelokupnu kronologiju obiteljskih odnosa. Ne smiju promatrati prijavljeni događaj kao izolirani incident. Moraju razlučiti primarnog agresora od žrtve radi izbjegavanja neopravdanih dvostrukih terećenja te uvažavati pravo žrtve na nužnu obranu.

Policijski službenici stoga posebno trebaju izbjegavati negativne prakse izjednačavanja žrtvina potencijalno nasilnog postupanja prema napadaču tijekom obrane, koje se obično manifestira kao verbalno nasilje kojim žrtva nastoji zaustaviti napad i obraniti se od nasilnog postupanja, i nasilničkog ponašanja samog počinitelja koje je bilo povod takvom ponašanju žrtve.

Nedvojbeno je da se policijski službenici u takvim situacijama nalaze u nezavidnom položaju jer ne mogu u svakom slučaju odmah na licu mjesta procijeniti tko je žrtva, a tko počinitelj. Zato se nerijetko i odlučuju za strogo formalno postupanje koje završava istodobnim privođenjem i podnošenjem optužnog prijedloga protiv žrtve i protiv počinitelja. Međutim, potrebno je u svakom konkretnom slučaju potruditi se i prikladno postupati radi razjašnjavanja situacije i potpunog utvrđivanja stanja pri čemu treba imati u vidu i obvezu rodno osjetljivog procesuiranja obiteljskog nasilja.

U slučajevima kada postupanje žrtve i počinitelja očito nije razmjerno, osobito kada je vidljivo da je žrtva pretrpjela fizičko nasilje dok počinitelj istodobno tereti žrtvu za verbalno nasilje, treba uzeti u obzir da nije riječ o jednakovrijednim prekršajima. Kriminalna težina, odnosno razina protupravnog postupanja, u takvim slučajevima nije jednaka. Policijski se službenici trebaju time voditi

pri daljnjem postupanju. Trebaju uzeti u obzir sve okolnosti slučaja i izbjegavati mehaničku primjenu zakona.

Kada je dvostruko privođenje i terećenje neophodno, a posebno u slučajevima kada su u obitelji prisutna i ml. djeca, bilo bi svrhovito da policijski službenici objasne primarnoj žrtvi da su obvezni obratiti se centru za socijalnu skrb i da istodobno omoguće primarnoj žrtvi da se javi članovima obitelji ili trećoj osobi radi daljnjeg osiguravanja skrbi o djeci sukladno dogovoru s centrom za socijalnu skrb. Primarnoj žrtvi pritom treba jasno i konkretno dati do znanja da zbog tog događaja neće automatski doći do slanja djece u dom ili drugu ustanovu i oduzimanja roditeljskih prava jer u neznanju žrtve zabrinute za ml. djecu odustaju od podnošenja prijave. Nužno je da policija tijekom svog postupanja u svakom trenutku drži primarnu žrtvu i počinitelja razdvojenima kako bi onemogućili vizualni ili glasovni kontakt između primarne žrtve i počinitelja (posebno tijekom prijevoza i boravka u policijskoj postaji).

Policijski službenici također se trebaju suzdržavati od inzistiranja na tome da se žrtva izjasni želi li podnijeti prijavu i ustrajati na daljnjem progonu počinitelja, odnosno trebaju izbjegavati ponašanja i postupke kojima procesuiranje počinitelja ostavljaju na izbor žrtvama. Umjesto toga svaki događaj trebaju procesuirati sukladno propisima koji nalažu

progon po službenoj dužnosti. Ako se žrtva dvoumi oko daljnjih postupaka, treba je potaknuti i ohrabriti da podnese prijavu.

U slučajevima kada žrtve dugo, nerijetko i godinama, trpe nasilje a da ga ne prijave treba izbjegavati ispitivanje žrtava zašto tek u tom trenutku prijavljuju nasilje, odnosno (ne)svjesno im sugerirati da im se ne vjeruje jer je prošlo mnogo vremena, da njihova prijava nije vjerodostojna/autentična, predbacivati im da je riječ o njihovom propustu, da zbog toga neće uspjeti u postupku, da je sada kasno te ih u vezi s tim svjesno ili nesvjesno odvrćati od prijavljivanja nasilja.

Potrebno je uložiti osobite napore u obrazovanje policijskih službenika tako da znaju prepoznati ekonomsko nasilje, posebno kao jednako poguban oblik obiteljskog nasilja, i da ga ne tumače ga kao neriješene imovinsko-pravne odnose između partnera i na temelju toga savjetovati žrtvama pokretanje građanskih postupaka zbog uvjerenja da policija nije mjerodavna ni ovlaštena da postupa po takvim prijavama.

Žrtvu treba pažljivo saslušati. Treba joj posvetiti vrijeme i pažnju. Ne smije je se požurivati pri iznošenju činjenica ili pred njom komentirati da pojedini događaji nisu bitni, nego treba primijeniti personalizirani pristup i pokazati razumijevanje radi stvaranja sigurnog okružja i uspo-

stavljanja odnosa povjerenja sa žrtvom kako bi smogla hrabrosti za prijavljivanje nasilja i daljnji progon počinitelja. Neprihvatljiv je svaki oblik ismijavanja i podsmjehivanja, komentiranja obiteljske situacije žrtve, njezina ponašanja, banaliziranja i umanjivanja ozbiljnosti njezine životne situacije i izražavanja sumnje u vjerodostojnost njezine prijave ili u uspješan ishod postupka.

Nakon primanja prijave policijski službenici trebaju poučiti žrtvu o njezinim pravima na razumljiv način. To podrazumijeva, uz formalnu obvezu uručivanja pisane obavijesti žrtvi o njezinim pravima, učinkovito objašnjenje prava koja žrtva može ostvariti tijekom policijskog postupanja, odnosno uputiti žrtvu službama za podršku u vezi s praktičnim informacijama o tome kako može ostvariti svoja prava u daljnjem tijeku postupka.

Također, svrsishodno je da policijski službenici žrtvi objasne daljnji tijek postupka i što će policija učiniti kad dobije prijavu, odnosno da joj objasne da će pokrenuti prekršajni postupak podnošenjem optužnog prijedloga mjerodavnom prekršajnom sudu ili da će prosljediti prijavu općinskom državnim odvjetništvu radi donošenja odluke o pokretanju kaznenog postupka. Ovdje je ponovno presudna dužnost policije da pri donošenju odluke o načinu daljnjeg procesuiranja nasilja u okviru prekršajnopravne ili kaznenopravne sfere u obzir uzme uzroke, kontekst

i kronologiju nasilničkog postupanja u svakom konkretnom slučaju i jasno razgraniči ponašanja koja se mogu kvalificirati kao prekršaji od ponašanja koja se smatraju kaznenim djelima.

Ako policija smatra da nema elemenata za pokretanje kaznenog ili prekršajnog postupka, to također trebaju dati do znanja žrtvi i načelno je uputiti da sama može podnijeti optužni prijedlog prekršajnom sudu radi pokretanja prekršajnog postupka ili osobno podnijeti kaznenu prijavu u prostorijama mjero-davnog državnog odvjetništva.

Žrtvu treba na razumljiv način informirati o tome da ima pravo sudjelovati u prekršajnom ili kaznenom postupku i da za zastupanje u navedenim postupcima ima pravo angažirati odvjetnika. Osim toga, treba je upoznati sa slučajevima kada može ostvariti pravo na besplatnu pravnu pomoć i kako to može učiniti. Žrtvi također treba pružiti informacije o zaštitnim mjerama / mjerama opreza koje se mogu odrediti počinitelju i načinu njihova provođenja.

Također, svrsishodno je žrtvi nakon podnošenja prijave, uzimanja njezine izjave i upućivanja žrtve u njezina prava, pružiti broj za kontakt policijskog službenika koji će žrtvi biti na raspolaganju za sve informacije u vezi s daljnjim tijekom postupka u policiji i za njezina eventualna pitanja.

I u slučajevima kada žrtva iz bilo kojeg razloga odustane od podnošenja prijave protiv počinitelja treba voditi računa o obvezi progona po službenoj dužnosti i svojim ponašanjem poticati žrtvu na podnošenje prijave.

U situacijama kada žrtva unatoč tomu odustane od prijave i kada policijski službenici procijene da ne postoje uvjeti za progon po službenoj dužnosti žrtvu treba informirati o njezinim pravima, dati joj do znanja da nasilje može i naknadno prijaviti, pitati je treba li joj smještaj u sigurnoj kući i slično.

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO

U manjem broju slučajeva žrtve prijavu izravno upućuju općinskom državnom odvjetništvu, posebno u situacijama kada su prethodno izrijekom informirane o mogućnosti podnošenja prijave općinskom državnom odvjetništvu i nerijetko u situacijama kada se, primjerice, poučene ranijim negativnim iskustvima ili iz bilo kojeg drugog razloga ne žele obratiti policiji.

U takvim je situacijama, kao i kad policijski službenik prima prijavu, nužno prema žrtvi postupati s osobitim senzibilitetom. Posvetiti joj vrijeme i pažnju. Ne požurivati je pri iznošenju činjenica ili banalizirati situacije i događaje koje prijavljuje. Učiniti sve kako bi se uspostavio odnos povjerenja sa žrtvom i stvorilo

sigurno okruženje u kojem će žrtva bez straha moći iznijeti sve bitne okolnosti koje se tiču prijavljenih događaja.

Nakon primanja prijave žrtvu treba jasno i konkretno poučiti o njezinim pravima na razumljiv način, odnosno žrtvi treba pružiti praktične informacije o tome kako može ostvariti svoja prava. Žrtvi je također potrebno objasniti daljnji tijek postupanja nakon prijave i obavijestiti je o tome što će državno odvjetništvo poduzeti.

Državno odvjetništvo treba žurno poduzeti mjere u okviru svoje mjero-davnosti radi zaštite žrtve. To osobito podrazumijeva izricanje odgovarajućih mjera opreza, odnosno pokretanje postupka radi određivanja istražnog zatvora počinitelju, kako bi se žrtvu zaštitilo od daljnjeg nasilja.

Potrebno je održavati komunikaciju sa žrtvom tijekom cijelog postupka, redovito je obavještavati o poduzetim mjerama, osobito o dovršetku istraživanja i podizanju optužnice.

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

U mnogim slučajevima žrtve spomenu nasilje tek pred djelatnicima centra za socijalnu skrb nakon što se odluče na razvod ili prekid izvanbračne zajednice u postupku koji se provodi u centru prije

pokretanja sudskog postupka radi razvoda i donošenja odluke o roditeljskoj skrbi. U takvim slučajevima nije dovoljno takve spoznaje formalno zabilježiti, već se pokazalo svrsishodnim da takve navode djelatnici centra ozbiljno uzmu u obzir, pribave sve bitne informacije i ne upućuju žrtvu drugim tijelima, nego da sami podnesu prijavu policiji ili obavijeste državno odvjetništvo.

Također, važno je da djelatnici centara ne prozivaju ili preispituju takve navode žrtve samo zato što nasilje nije ranije prijavljeno, odnosno da žrtvi daju do znanja da to ne umanjuje njihovu vjero-dostojnost, da se prema žrtvi odnose s razumijevanjem i uvažavanjem i da žrtvi jasno daju do znanja da će joj pružiti potrebnu podršku u zaštiti interesa i dobiti ml. djece.

U navedenim slučajevima djelatnici centara za socijalnu skrb trebaju žrtvi omogućiti provođenje razgovora odvojenog od počinitelja, uspostaviti odnos povjerenja sa žrtvom, pružiti joj potporu i stvoriti sigurno okruženje u kojem će žrtva biti ohrabrena prijaviti počinitelja.

Tijekom postupka u centru za socijalnu skrb potrebno je suzdržati se od svakog oblika omalovažavanja žrtava nasilja ili umanjivanja ozbiljnosti nasilja koje su proživjele. Također se ne smije neprijemljenim komentarima insinuirati da je riječ o preuveličavanju, obeshrabrivati ili odvrćati žrtve od prijavljivanja nasilja.

Treba napomenuti kako se uloga centara za socijalnu skrb u praksi pokazuje osobito važnom za ostvarivanje sveobuhvatne pravne zaštite žrtava obiteljskog nasilja koja ne prestaje kaznenim ili prekršajnopравnim progonom i sankcioniranjem počinitelja, već podrazumijeva i građanskopravnu zaštitu žrtava u pogledu reguliranja načina izvršavanja roditeljske skrbi nad mlt. djecom.

Naime, kad je riječ o u slučajevima u kojima su uključena i mlt. djeca, žrtve obiteljskog nasilja ponajprije se usredotočuju na zaštitu djece od počinitelja nasilja, a za to nisu dovoljni mehanizmi unutar kaznenog i prekršajnog postupka, već je navedeno pitanje u domeni građanskog postupka u kojem su žrtve u većoj mjeri prepuštene samima sebi i nerijetko primorane voditi dugotrajne sudske postupke radi reguliranja sadržaja roditeljske skrbi i ishoda odluka kojima se regulira uzdržavanje djece.

Budući da je u praksi uočeno da žrtve obiteljskog nasilja u centrima za socijalnu skrb katkad ne dobiju sve bitne pravne informacije, odnosno da je u postupanju centara za socijalnu skrb naglašeniji socijalni aspekt zaštite i da su žrtve u većoj mjeri prepuštene same sebi kad je riječ o poduzimanju daljnjih pravnih radnji u vezi s reguliranjem roditeljske skrbi, kako bi žrtve već pri prvom obraćanju centru za socijalnu skrb, a bez dodatnog opterećivanja samih djelatnika, dobile sve potrebne

informacije, pokazalo se svrshodnim žrtvama uručiti pisanu obavijest koja sadržava jasne, sažete i konkretne informacije o daljnjem tijeku postupanja u pogledu načina reguliranja roditeljske skrbi, a koja je dostupna u poglavlju *Roditeljska skrb za djecu - kratki vodič oko najvažnijih pitanja* ovog Priručnika.

ZDRAVSTVENE I ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Zdravstvene i odgojno-obrazovne ustanove također su se pokazale važnim dionicima kad je riječ o zaštiti žrtava obiteljskog nasilja, osobito u kontekstu pravodobnog prepoznavanja i prijavljivanja nasilja, jer s obzirom na narav svog posla i prirodu kontakata koje ostvaruju sa žrtvama djelatnici zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova imaju priliku otkriti postojanje nasilja u situacijama kada nije vidljivo drugim službama te kada nerijetko ni same žrtve još nisu svjesne svog položaja.

Kad je riječ o djelatnicima u zdravstvenim ustanovama, pokazalo se svrhovitim u svakom konkretnom slučaju gdje se utvrdi postojanje nasilja poduzeti odgovarajuće mjere i postupke radi utvrđivanja okolnosti nastanka ozljeda i počinitelja, a sa žrtvom uspostaviti odnos povjerenja, posvetiti joj vrijeme i pažnju, saslušati žrtvu, iscrpno zapisati navode žrtve, informirati žrtvu o njezinim pravima, potaknuti je

i ohrabriti da prijavi nasilje i osigurati žrtvi smještaj u zdravstvenoj ustanovi do dolaska policije.

Stoga je jasno da je, sukladno Protokolu o postupanju u slučaju obiteljskog nasilja, obveza zdravstvenih radnika prijaviti počinjeno nasilje policiji ili državnom odvjetništvu i centru za socijalnu skrb ako imaju spoznaja o njemu. Dakle, zdravstveni su radnici dužni prijaviti nasilje kada doznaju za njega, stoga ne smiju popustiti pred žrtvinim molbama ili nagovorima da ne prijave nasilje.

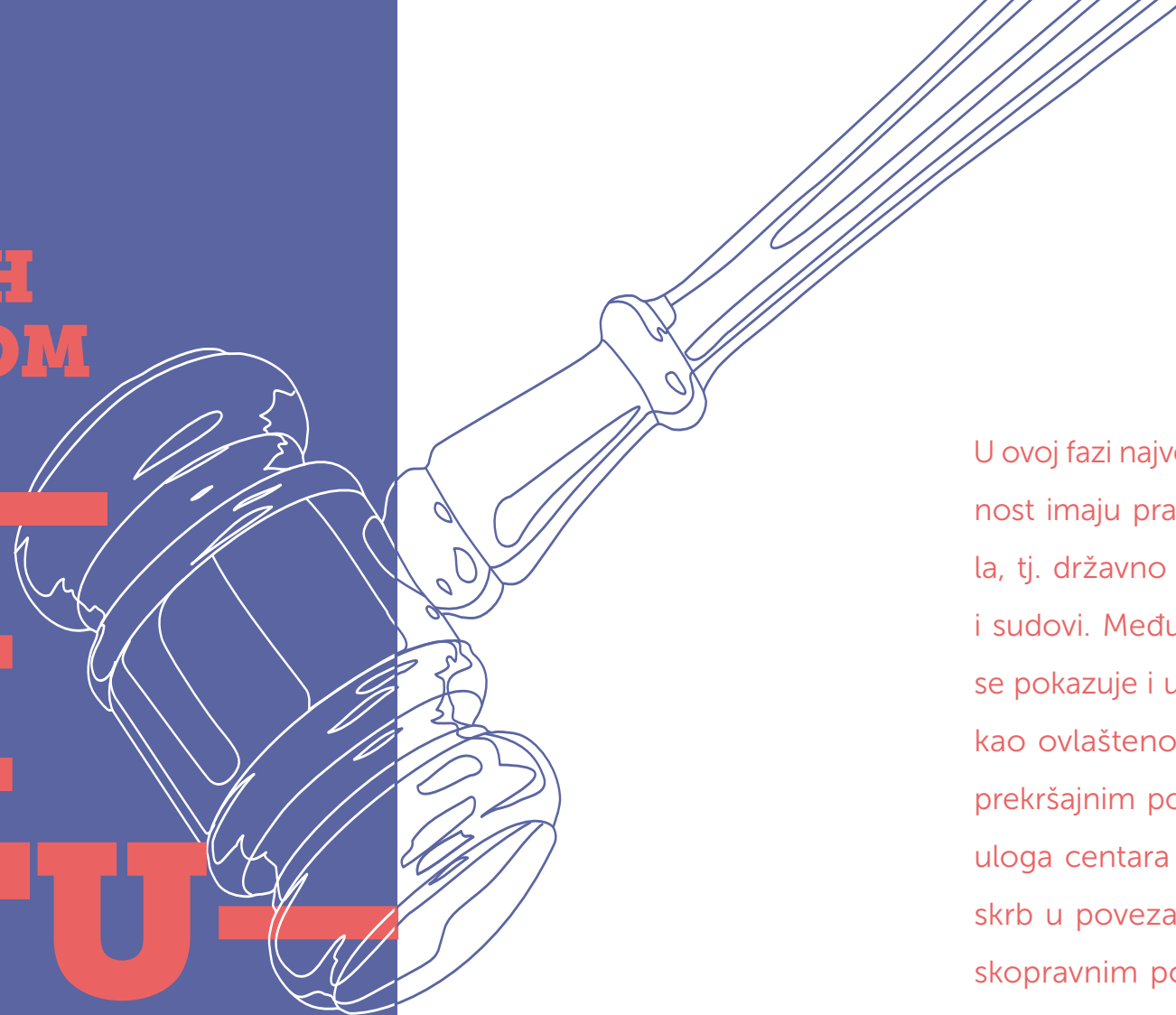
U slučajevima kada se ne može sigurno utvrditi je li riječ o nasilju, što je često u praksi jer žrtve u velikom broju slučajeva ne žele zdravstvenim radnicima otkriti kako su zadobile ozljede ni otkriti počinitelja, već nerijetko izmišljaju različite izgovore kako ne bi došlo do podnošenja prijave, zdravstveni radnici trebaju pokušati na primjeren način ohrabriti žrtvu da ispriča što se dogodilo i da prijavi nasilje. Ako žrtva odbija pružiti bilo kakve informacije, pokazalo se svrhovitim da zdravstveni radnik unatoč tomu upozna žrtvu s njezinim pravima i da joj jasno da do znanja da nasilje može prijaviti i naknadno te da se uvijek može obratiti za pomoć zdravstvenoj ustanovi.

Kad je riječ o djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova, pokazalo se svrhovitim u slučaju sumnje na postojanje nasilja žurno reagirati kako bi se

utvrdile važne činjenice i okolnosti i odmah obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju te omogućiti žrtvi psihološku pomoć i podršku.

**POSTUPANJE
MJERODAVNIH
TIJELA TIJEKOM**

SUD— SKIH POSTU— PAKA

U ovoj fazi najveću odgovornost imaju pravosudna tijela, tj. državno odvjetništvo i sudovi. Međutim, bitnom se pokazuje i uloga policije kao ovlaštenog tužitelja u prekršajnim postupcima te uloga centara za socijalnu skrb u povezanim građanskopravnim postupcima u vezi s razvodom i donošenjem odluka o roditeljskoj skrbi, a koji se nerijetko vode paralelno s kaznenim ili prekršajnim postupkom.

POLICIJA

Nakon primanja prijave važna uloga policije manifestira se u njihovu procesnom položaju ovlaštenog tužitelja u prekršajnim postupcima zbog obiteljskog nasilja.

Naime, u velikom broju slučajeva nakon prijavljenog događaja policija podnosi optužni prijedlog mjerodavnom prekršajnom sudu, odnosno pokreće prekršajni postupak protiv počinitelja. Stoga je nužno da policijski službenici počnu izbjegavati negativne prakse prema kojima uloga policije završava formalnim podnošenjem optužnog prijedloga, dok se zatim sve prepušta sudu i samoj žrtvi koja je nerijetko zbog pasivnosti policije tijekom samog postupka prisiljena preuzeti ulogu tužitelja.

Zbog toga je potrebno i nužno da policija kao ovlašteni tužitelj aktivno sudjeluje u daljnjem tijeku prekršajnog postupka tako da se odaziva na sudske pozive na rasprave tijekom prekršajnog postupka, predlaže dokaze i sankcije, sudjeluje u ispitivanju okrivljenika i eventualno drugih svjedoka i da na raspravi aktivno i učinkovito zastupa optužbu te podnosi i pravne lijekove u slučaju nepovoljna ishoda postupka.

SUDOVI I DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO

Radi učinkovita progona počinitelja i zaštite žrtve sud i državno odvjetništvo tijekom procesuiranja nasilja trebaju uzeti u obzir uzroke i kontekst nasilničkog postupanja. Ne smiju se baviti nasiljem kao izoliranim događajem ili „incidentom“. Sudovi bi trebali u svakom konkretnom slučaju posebno razmotriti kronologiju nasilja pri izricanju kazni.

Naime, izrazito blaga politika kažnjavanja jedan je od najvećih problema cjelokupnog sustava zaštite žrtava obiteljskog nasilja jer se kaznama koje se izriču u okviru prekršajnih i kaznenih postupaka ne ostvaruje svrha opće i posebne prevencije nasilja čime se zapravo potiče kontinuirano i opetovano nasilje počinitelja koji se stoga osjećaju neugroženo, dok odvratajući učinak u cijelosti izostaje.

Kad je riječ o postupanju samih sudova, u praksi su primijećeni veliki problemi u prekršajnim postupcima koji se u velikom broju slučajeva svode na postupke koji se provode po obrascu bez utvrđivanja okolnosti svakog konkretnog slučaja pri čemu suci isključivo žele što brže okončati postupak, a što ujedno dovodi i do relativizacije obiteljskog nasilja kao prekršaja.

Naime, prekršajni postupci nerijetko završavaju dovođenjem počinitelja nakon

počinjenog djela pred prekršajnog suca koji zatim neformalno predlaže počinitelju da je za njega najbolje priznati prekršaj što će mu se uzeti kao olakotna okolnost pri izricanju sankcije. Počinitelji to redovito prihvaćaju. Nakon toga im se izriču novčane ili uvjetne kazne u velikom broju slučajeva bez ikakvih zaštitnih/sigurnosnih mjera. Stoga se počinitelji istoga dana vraćaju u kućanstvo u kojem se nalazi žrtva. U takvim slučajevima žrtve ni nemaju mogućnost da ih se sasluša pred sudom i da daju svoj iskaz, predlažu dokaze, sankcije i slično, već se donosi osuđujuća presuda koja podrazumijeva deklarativno utvrđenje krivnje bez stvarnih učinaka u pogledu kažnjavanja počinitelja i njegova sprječavanja da počini nova kaznena djela na štetu žrtve.

U prekršajnim je postupcima također uočeno da suci nerijetko banaliziraju nasilje, nagovaraju okrivljenika i žrtvu da se pomire, tumače nasilje kao izolirani incident, ne preispituju nužnost izricanja mjera psihosocijalnog liječenja počinitelju, već se ovlast izricanja mjera najčešće svodi na izricanje mjera zabrane približavanja i udaljavanja iz zajedničkog kućanstva na određeno razdoblje bez ikakvog resocijalizacijskog učinka.

Također, zbog specifičnosti obiteljskog nasilja kao nasilja koje se najčešće odvija u intimi obiteljskog doma nerijetko izostaju bilo kakvi osobni dokazi u vidu

osoba koje bi eventualno mogle svjedočiti o nasilju, a teret dokazivanja nasilja prebacuje se na žrtvu te često ovisi o tome koliko sudovi njezin iskaz smatraju autentičnim. U tom se kontekstu upozorava i na općeprihvaćenu praksu provođenja dokaza suočavanjem žrtve i počinitelja u okviru prekršajnih postupaka tijekom kojih se žrtvu prisiljava da se ravnopravno suprotstavi počinitelju u njegovoj neposrednoj prisutnosti, da ga gleda u oči, konzistentno opisuje za što ga tereti bez ikakve stručne pomoći i podrške. Nadalje, neprimjerena je i činjenica da na dokaznoj snazi suočavanja sudovi temelje svoja subjektivna opažanja; ponovno bez ikakve podrške stručnjaka koji bi na temelju ponašanja žrtve i počinitelja eventualno mogli ocjenjivati autentičnost njihovih iskaza, stoga sudovi često zaključuju da iskaz nije vjerodostojan jer žrtva nije gledala počinitelja u oči. Također je primijećeno da su sudovi svjesno ili nesvjesno razvili stereotip žrtve koja mora biti uplašena, uplakana, fizički i psihički iscrpljena, pa je tako u pojedinim slučajevima žrtva predbacivano što nisu pokazivale strah, što su na sud došle našminkane. Njihov se kredibilitet također često dovodi u pitanje ako je nasilje prijavljeno s određenim vremenskim odmakom što gotovo automatski umanjuje vjerodostojnost optužbe.

Isto tako, zbog spomenutog nedostatka dokaza nerijetko dolazi i do oslobođajućih presuda. A dokaze koje su žrtve s

obzirom na narav obiteljskog nasilja kao nasilja koje se manifestira unutar obitelji, odnosno vrlo često daleko od tuđih očiju, jedino mogle pribaviti, poput videozapisa i zvučnih zapisa, prekršajni sudovi ne prihvaćaju kao valjani dokaz jer preteže stajalište da su to nezakoniti dokazi pribavljeni neovlaštenim snimanjem unatoč zakonskoj iznimci koja dopušta snimanje ako se snima u javnom interesu, odnosno interesu koji je pretežniji od interesa zaštite privatnosti snimane osobe, što bi u ovom slučaju bio interes žrtava.

Također, problematična je i okolnost da pravosudna tijela i dalje u određenom broju slučajeva ne razlikuju nasilje od prava žrtve na nužnu obranu, odnosno ne uspijevaju prepoznati tko je agresor, a tko žrtva. Štoviše, time se uopće ne bave. Stoga se u slučajevima dvostrukih terećenja žrtva i počinitelj nerijetko kažnjavaju gotovo istovjetnim kaznama.

Opisane negativne prakse nažalost su postale duboko ukorijenjen, stoga ih hitno treba ispraviti jer uvelike umanjuju mogućnost učinkovitog procesuiranja obiteljskog nasilja. Time se šalje pogrešna poruka žrtvama i javnosti te se gubi svrha prekršajnog sustava zaštite žrtava obiteljskog nasilja koji zapravo odvraća žrtve, a ne počinitelje.

U okviru kaznenih postupaka državno odvjetništvo i sudovi također trebaju na samom početku postupka zauzeti

jasan stav o nultoj toleranciji na nasilje te iskoristiti svoje ovlasti izricanja mjera opreza, osobito istražnog zatvora. Stoga je nužna suradnja policije, koja je mjerodavna za provođenje mjera opreza, i državnog odvjetništva. Nužno je i osobito žurno postupanje državnog odvjetništva i sudova ako policija ili žrtva prijave da su počinitelji prekršili određene mjere kako bi hitno preispitali određene mjere te ih zamijenili strožim mjerama, odnosno istražnim zatvorom. Zato je, naime, važno i da državno odvjetništvo kao ovlašteni tužitelj aktivno sudjeluje u sudskim postupcima, pribavlja i predlaže dokaze i sankcije, sudjeluje na raspravama, predlaže produljenje ili zamjenu mjera opreza u slučaju njihova kršenja i tako potakne odgovarajuće sudske postupke.

Trebalo bi biti pravilo da tijekom sudskih postupaka žrtva može dati iskaz preko videoveze radi izbjegavanja dovođenja žrtve u neposrednu blizinu počinitelja u sudnici kako bi se izbjegla ponovna viktimizacija žrtve.

Presudno je, međutim, da sudovi primijene ustaljenu praksu izricanja sankcija u okviru zakonskih minimuma, ili čak i ispod njih, te da prema počiniteljima počnu primjenjivati najstrože sankcije kako bi se postigla svrha općeg i posebnog sprječavanja nasilja, potaknulo žrtve na prijavljivanje nasilja i spriječilo eskalaciju nasilja.

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

Centri za socijalnu skrb imaju važnu ulogu u građanskim postupcima povezanim s razvodima i donošenjem odluka o roditeljskoj skrbi, koji se nerijetko vode istodobno s kaznenim ili prekršajnim postupcima zbog nasilja. Njihova se uloga očituje u obradi roditelja i davanju prijedloga i mišljenja sudu o tome s kojim bi roditeljem djetetu trebalo živjeti, odnosno utvrđivanju najboljeg interesa djeteta.

U okviru navedenih radnji potrebno je izbjegavati negativne prakse koje se sastoje od iznošenja stavova o ulozi muškaraca i žena u obitelji te otkloniti negativne prakse koje su nerijetko prisutne, a koje se sastoje od inzistiranja djelatnika centara za socijalnu skrb na strogom razdvajanju partnerskih i roditeljskih odnosa što rezultira time da u slučajevima kada je nasilje počinjeno isključivo na štetu roditelja, ali ne i mlt. djece, centri za socijalnu skrb nasilničko ponašanje ne uzimaju u obzir kao važnu okolnost pri procjeni roditeljskih sposobnosti s obrazloženjem kako je riječ o odnosima između partnera.

Žrtvi treba jasno dati do znanja da neće biti kažnjena ili na neki način dovedena u nepovoljan položaj ako radi zaštite djece, a bez suglasnosti nasilnog roditelja, odluči s mlt. djecom napustiti obi-

teljski dom. U tom slučaju žrtvu treba poučiti o tome kako može i formalno regulirati svoj roditeljski status u takvim situacijama.

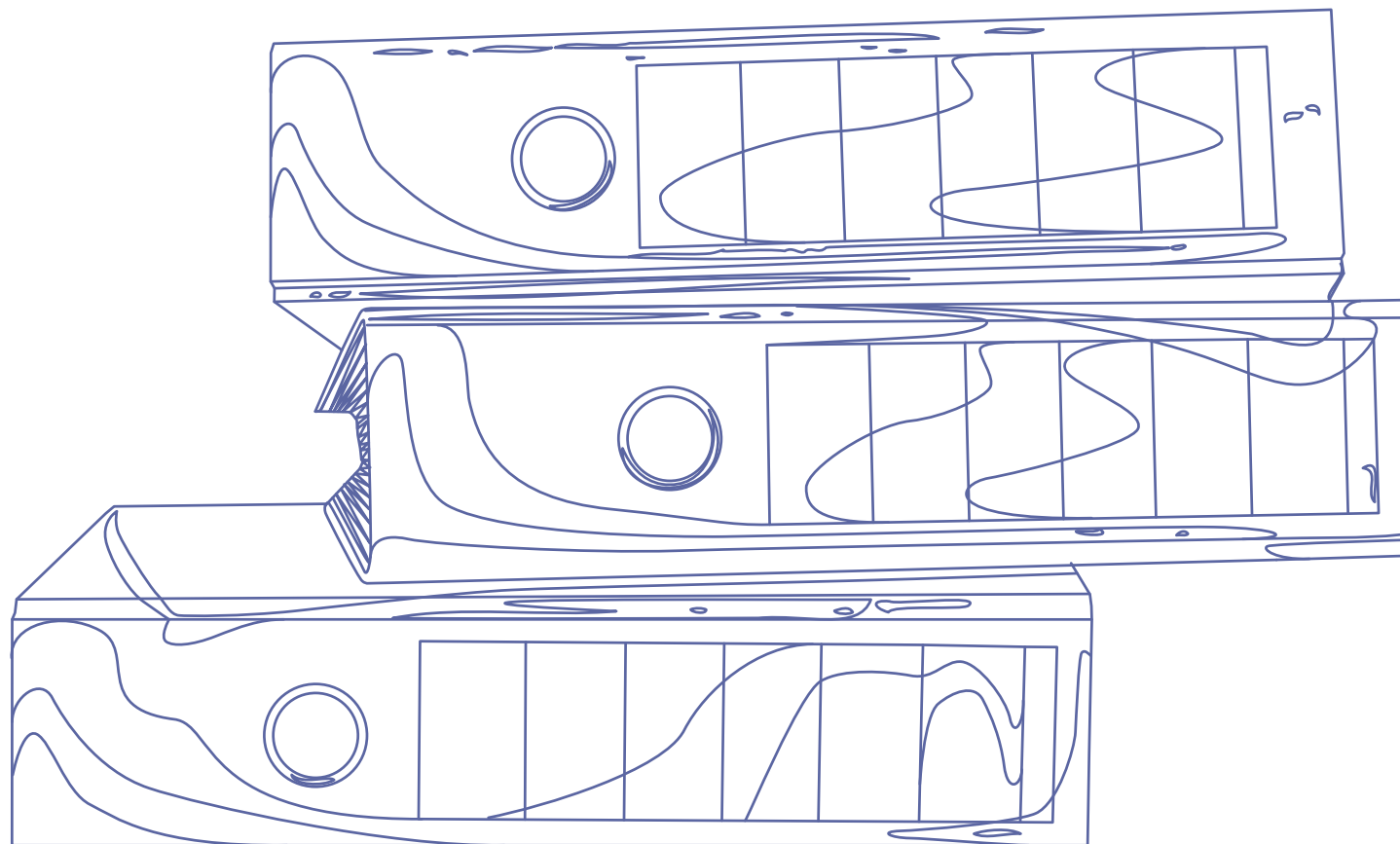
Prisutnost nasilja potrebno je razmotriti i u slučajevima u kojima nasilje iz bilo kojeg razloga nije formalno procesuirano, odnosno dokazano, a osobito u slučajevima u kojima je izvjesno da je doista bilo nasilja premda počinitelj još uvijek nije osuđen. Primjerice, u situacijama kada je prekršajni ili kazneni postupak još uvijek u tijeku.

Stoga se djelatnici centara za socijalnu skrb ponajprije trebaju usredotočiti na zaštitu interesa mlt. djece i zaštitu žrtve, a ne se voditi presumpcijom nevinošti počinitelja nasilja te zanemarivati navode o nasilju samo zato što u tom trenutku nasilje nije formalno dokazano, što je nepoželjna praksa pojedinih centara za socijalnu skrb na koju se u posljednje vrijeme žale žrtve.

Treba se suzdržati od svjesnog ili nesvjesnog prisiljavanja žrtve na omogućavanje susreta i druženja mlt. djece s nasilnim roditeljem pod svaku cijenu. Umjesto toga centri za socijalnu skrb trebaju predložiti konstruktivna rješenja u pogledu posredovanja i osiguravanja sigurnog okruženja unutar samog centra za socijalnu skrb za takve susrete ako se smatraju nužnima dok se navedeno pitanje ne regulira sudskom odlukom.

Treba izbjegavati vršenje pritiska na žrtvu radi postizanja sporazuma o roditeljskoj skrbi, odnosno izravno ili neizravno davati žrtvi do znanja da mora surađivati s nasilnim roditeljem te da će se svako drukčije postupanje nepovoljno odraziti na žrtvu u daljnjem tijeku postupka.

Pri provođenju postupka treba se suzdržati od svakog oblika omalovažavanja žrtava nasilja ili umanjivanja ozbiljnosti pretrpljenog nasilja, insinuiranja neprimjernim komentarima da je riječ o preuveličavanju, obeshrabrivanja ili odvratanja žrtve od prijavljivanja nasilja.

POSTUPANJE MJERO- DAVNIH TIJELA NAKON OKONČANJA

SUD- SKI POSTU- PAKA

POLICIJA

Nakon okončanja sudskih postupaka u slučajevima u kojima su počinitelju izrečene sigurnosne ili zaštitne mjere važnu ulogu ponovno preuzima policija čija je dužnost provjeravati pridržava li se počinitelj spomenutih mjera. U tom je kontekstu svrhovito da se policija usredotoči na provjeravanje postupaka samog počinitelja bez nepotrebnog i učestalog kontaktiranja sa žrtvom i uznemiravanja žrtve. Također, žrtve treba informirati o načinu kontroliranja mjera, stoga im treba uručiti podatke za stupanje u kontakt s policijskim službenikom koji će biti upoznat s konkretnim slučajem i kojem se žrtve izravno mogu obratiti u slučaju kršenja mjera. To se čini osobito svrhovitim u slučaju kršenja mjera zabrane približavanja i uznemiravanja kako bi se žrtvama omogućio pravodoban kontakt s policijskim službenikom.

Također je važna obveza informiranja žrtve o eventualnom uvjetnom ili bezuvjetnom otpuštanju počinitelja s izdržavanja kazne zatvora, njegovu bijegu te mjerama poduzetim radi zaštite žrtve.

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

Nakon okončanja sudskih postupaka, neovisno o njihovu ishodu, žrtvama treba u okviru sustava socijalne skrbi

osigurati odgovarajuću psihološku ili psihijatrijsku pomoć, egzistencijalnu potporu, odnosno neku drugu vrstu pomoći ovisno o individualnim potrebama svake žrtve.

Isto tako, treba izrađivati i provoditi odgovarajuće programe za rehabilitaciju počinitelja radi njihove reintegracije u društvo i otklanjanja nasilničkog ponašanja u budućnosti.

Također, bilo bi svrhovito da nakon okončanja prekršajnih, kaznenih, ali i građanskih postupaka, u slučajevima povezanim s obiteljskim nasiljem centri za socijalnu skrb redovito nastave pratiti obiteljsku situaciju te budu u kontaktu sa žrtvom radi pravodobne reakcije i intervencije u slučaju sumnje na ponavljanje nasilja, odnosno radi njegova sprječavanja.

ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

S obzirom na to da je riječ o okružju u kojem će žrtva boraviti i nakon okončanja sudskih postupaka treba diskretno pratiti njezino daljnje funkcioniranje i ponašanje u okviru odgojno-obrazovnog postupka tako da se izbjegne stigmatizacija žrtve i poštuje njezina privatnost, omogućiti žrtvi kontinuiranu psihološku pomoć i podršku te prilagoditi daljnji odgojno-obrazovni postupak žrtvinim potrebama.

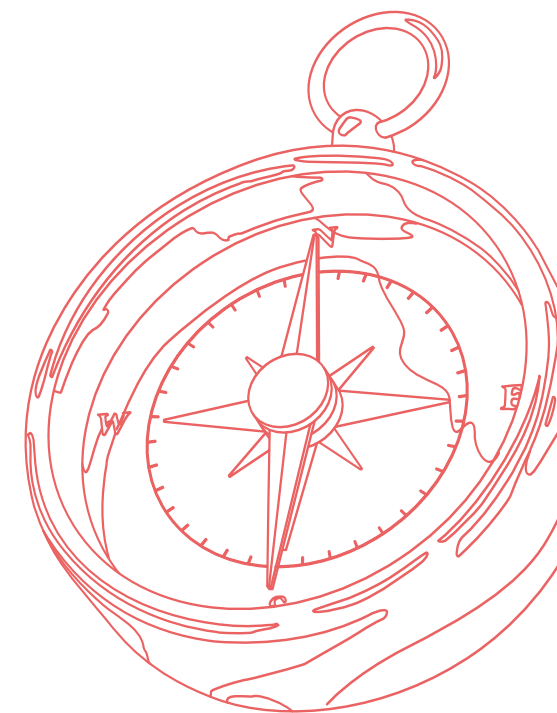
ORGANIZACIJE CIVIL- NOG DRU- ŠTVA

Uz sve spomenute dionike u okviru sustava zaštite žrtava obiteljskog nasilja, posebno se treba osvrnuti na organizacije civilnog društva koje imaju važnu ulogu u svim navedenim fazama jer pružaju podršku žrtvama prije nego što se nasilje prijavilo, tijekom sudskih postupaka kao i nakon njih.

Naime, udruge civilnog društva dugi niz godina beskompromisno rade na sprječavanju i suzbijanju obiteljskog nasilja i učinkovitom pravnom procesuiranju i sankcioniranju obiteljskog nasilja, ali i primjerenom rješavanju navedenog problema u društvu. Pritom smišljaju konkretne mehanizme i načine za pomoć žrtvama u svakom pojedinom slučaju, najčešće pružanjem pravne i psihološke pomoći žrtvama, osiguravanjem smještaja te pružanjem drugih usluga prilagođenih individualnim potrebama svake žrtve.

Na taj su način organizacije civilnog društva postale nezaobilazan čimbenik i temeljna odrednica sustava zaštite žrtava obiteljskog nasilja koji je uspostavljen na državnoj razini, a čije funkcioniranje ne bi bilo moguće bez organizacija civilnog društva koje su na ovom području i dalje aktivan čimbenik koji kontinuirano doprinosi unapređenju zaštite žrtava, promicanju njihovih prava i usvajanju pozitivnih praksi postupanja u slučajevima obiteljskog nasilja na svim razinama.

U Republici Hrvatskoj danas postoji široka mreža organizacija civilnog društva koje nastoje zaštititi žrtve nasilja. Stoga je svrhovito da spomenuta tijela izravno ili neizravno uključena u sustav zaštite žrtava nasilja usvoje praksu informiranja žrtava o organizacijama civilnog društva koje pružaju usluge žrtvama nasilja (što neka od njih već i čine).

RODITELJSKA SKRB ZA DJECU

KRATKI VO DIČ

oko
najvažnijih
pitanja

Osnovne pravne informacije o načinu reguliranja roditeljske skrbi nad mlt. Djecom i uzdržavanja

A. POSTUPAK OBVEZNOG SAVJETOVANJA U CENTRU ZA SOCIJALNU SKRB

- Prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda / reguliranja sadržaja roditeljske skrbi u centru za socijalnu skrb potrebno je proći postupak obveznog savjetovanja čija je svrha utvrditi postoji li mogućnost postizanja sporazuma između roditelja oko roditeljske skrbi sklapanjem Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u centru za socijalnu skrb.
- Nakon završetka postupka obveznog savjetovanja u centru za socijalnu skrb centar izdaje stranama izvješće o provedenom postupku obveznog savjetovanja čiji sadržaj ovisi o tome jesu li stranke postigle sporazum o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.
- U slučaju postizanja dogovora o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi potrebno je općinskom (građanskom) sudu podnijeti zajednički prijedlog radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi uz koji treba priložiti potpisani plan u najmanje pet primjeraka i izvješće o provedenom postupku obveznog savjetovanja.
- Nakon primanja prijedloga sud određuje ročište te donosi odluku o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji tada dobiva

pravnu snagu pravomoćne i ovršne sudske odluke.

- U slučaju nepostizanja dogovora o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi potrebno je pokrenuti sudski postupak radi donošenja odluke o roditeljskoj skrbi i uzdržavanju mlt. djece.

B. SUDSKI POSTUPAK RADI DONOŠENJA PRIVREMENE MJERE O RODITELJSKOJ SKRBI I UZDRŽAVANJU

- U svakom trenutku, pa i prije pokretanja postupka obveznog savjetovanja u centru za socijalnu skrb, može se pokrenuti sudski postupak radi donošenja privremene mjere o načinu izvršavanja roditeljske skrbi nad mlt. djetetom.
- Navedeni postupak pokreće se podnošenjem prijedloga općinskom (građanskom) sudu.
- U prijedlogu treba jasno i sažeto opisati obiteljske okolnosti i razloge zbog kojih se traži donošenje privremene mjere te iznijeti prijedlog o načinu izvršavanja roditeljske skrbi.
- Tijekom postupka sud dostavlja prijedlog protivnoj strani, pribavlja prijedlog i mišljenje centra za socijalnu skrb te na ročištu saslušava stranke.

- U postupku se imenuje posebni skrbnik za dijete.
- Riječ je o žurnom izvanparničnom postupku.
- Rok za odlučivanje o prijedlogu je 30 dana, a smije se prekoračiti samo ako postoje opravdani razlozi.

C. SUDSKI POSTUPAK RADI DONOŠENJA KONAČNE ODLUKE O RODITELJSKOJ SKRBI I UZDRŽAVANJU

- Konačnu odluku o načinu izvršavanja roditeljske skrbi donosi općinski (građanski) sud.
- Sudski postupak radi donošenja konačne odluke o roditeljskoj skrbi može se pokrenuti u roku od šest mjeseci od izdavanja izvješća o provedenom postupku obveznog savjetovanja u centru za socijalnu skrb.
- Postupak se pokreće podnošenjem tužbe općinskom sudu uz koju treba obvezno priložiti izvješće o provedenom postupku obveznog savjetovanja.
- U tužbi treba jasno i sažeto opisati konkretne obiteljske okolnosti i predložiti način izvršavanja roditeljske skrbi.

- Tužba se nakon podnošenja dostavlja drugoj strani radi odgovora. Nakon toga sud određuje ročište i započinje raspravu. Tijekom postupka sud pribavlja prijedlog i mišljenje centra za socijalnu skrb, koji provodi obradu roditelja, te izvodi druge dokaze i saslušava strane.
- U postupku se imenuje posebni skrbnik za dijete. Skrbnikova je uloga zastupanje djetetovih prava i interesa. Skrbnik treba, ovisno o djetetovoj dobi, s djetetom razgovarati te dostaviti sudu svoje mišljenje.

D. UZDRŽAVANJE

- Obveza uzdržavanja tereti roditelja koji ne stanuje s djetetom.
- Minimalni iznosi uzdržavanja propisani su odlukom o minimalnim novčanim iznosima potrebnim za mjesečno uzdržavanje djeteta koje svake godine donosi ministarstvo mjerodavno za poslove socijalne skrbi.
- Visina iznosa uzdržavanja ovisi o mogućnostima osobe koja je dužna plaćati uzdržavanje i potrebama mlt. djeteta kao uzdržavane osobe.
- Roditelj koji ne stanuje s djetetom ne može se osloboditi obveze uzdržavanja, a roditelj koji stanuje s djetetom ne može se odreći prava na uzdržavanje.

- Obveza uzdržavanja tereti roditelja koji ne stanuje s djetetom od trenutka prestanka zajedničkog života.
- Uzdržavanje za mlt. dijete uvijek se plaća u novčanom iznosu. Obveza se može ispuniti na drukčiji način samo u slučaju izričitog sporazuma obaju roditelja.
- Uzdržavanje dospijeva zadnjeg dana u mjesecu za tekući mjesec. Ako se obveza uzdržavanja ne podmiri na vrijeme, obveznik plaćanja uzdržavanja dužan je podmiriti i zakonske zatezne kamate koje teku na svaki pojedinačni iznos od dospjeća do isplate.
- Odluka o uzdržavanju sastavni je dio konačne sudske odluke o načinu izvršavanja roditeljske skrbi.
- Uzdržavanje se može tražiti i privremenom mjerom podnošenjem prijedloga općinskom (građanskom) sudu.
- Tijekom postupka sud pribavlja podatke o prihodima i materijalnom stanju roditelja koji ne stanuje s djetetom, dok roditelj koji stanuje s djetetom mora dokazati redovite mjesečne potrebe djeteta.
- Imovinsko stanje i mogućnosti roditelja koji stanuje s djetetom u pravilu nisu važne pri odlučivanju o visini iznosa uzdržavanja te se o njima u pravilu ne raspravlja na sudu

jer se prema zakonu svakodnevna nematerijalna skrb koju djetetu pruža roditelj s kojim dijete stanuje izjednačava s materijalnom skrbi koju je dužan pružiti roditelj s kojim dijete ne stanuje.

- Uzdržavanje se može prisilno naplatiti na temelju privremene mjere ili pravomoćne i ovršne konačne sudske odluke o roditeljskoj skrbi i uzdržavanju podnošenjem zahtjeva za izravnu naplatu Financijskoj agenciji na računima roditelja obveznika plaćanja uzdržavanja, odnosno pokretanjem ovršnog postupka na sudu na drugoj imovini roditelja koji je dužan plaćati uzdržavanje.

- U slučaju nemogućnosti provođenja prisilne naplate roditelj s kojim dijete stanuje ima pravo uzdržavanje potraživati od bake i djeda po roditelju koji je dužan plaćati uzdržavanje, odnosno podnijeti zahtjev mjerodavnom centru za socijalnu skrb radi ostvarivanja privremenog uzdržavanja na teret države.

- Neplaćanje uzdržavanja kazneno je djelo te u slučaju postojanja privremene mjere ili konačne sudske odluke kojom je određena obveza uzdržavanja protiv roditelja koji ne izvršava svoju obvezu moguće je podnijeti kaznenu prijavu policiji ili općinskom državnom odvjetništvu.

E. BESPLATNA PRAVNA POMOĆ I TROŠKOVI POSTUPKA

- Navedene postupke strana može pokrenuti sama ili uz pomoć odvjetnika.
- Strana ima pravo na besplatnu pravnu pomoć u postupcima radi razvoda i donošenja odluka o roditeljskoj skrbi i uzdržavanju u vidu besplatnog zastupanja ako ispunjava propisane socijalne kriterije na temelju imovinskog stanja.
- Zahtjev za besplatnu pravnu pomoć podnosi se u mjerodavnom gradskom uredu za opću upravu, tj. odjelu za besplatnu pravnu pomoć.

U slučaju da stranka ne zadovoljava kriterije za besplatnu pravnu pomoć ima pravo sama angažirati odvjetnika po vlastitom izboru.

- Troškove odvjetničkog zastupanja stranka u postupku samostalno podmiruje te se njih u pravilu ne nadoknađuje protivna strane jer u obiteljskopравnim predmetima prevladava načelo da svaka strana snosi svoje troškove postupka.
- U sudskim su postupcima strane obvezne plaćati sudske pristojbe.

B.a.B.e..*Budi aktivna. Budi emancipiran.*

01 4663 666

SOS linija 0800 200 144

B.a.B.e.*Sigurna kuća Vukovarsko-srijemske županije*

098 9824 641

**Nacionalni pozivni centar za
žrtve kaznenih djela i prekršaja**

116 006

Ovaj priručnik je financiran sredstvima iz Rights, Equality and Citizenship programa (2014.-2020.) Europske unije. Sadržaj ovog priručnika predstavlja stajalište udruge B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran. te je njihova odgovornost. Europska komisija nije odgovorna za upotrebu informacija koje se koriste u istom.

Ovaj priručnik je kreiran uz financijsku podršku Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Sadržaj ovog priručnika isključiva je odgovornost udruge B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran. i ne može se smatrati kao odraz stajališta Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Ovaj priručnik je kreiran uz financijsku podršku Grada Zagreba. Sadržaj ovog priručnika isključiva je odgovornost udruge B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran. i ni pod kojim uvjetima se ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.

BaBe!

B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran.
Selska cesta 112a, 10 000 Zagreb
T 01 4663 666
T 0800 200 144
W www.babe.hr
E babe@babe.hr

Institut pro vjstium
pruce i rođiny

